

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 46

van **ROOSMARIJN BECKERS**

datum: 14 oktober 2020

aan **BEN WEYTS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

Zittenblijven - Beleid

Op 29 en 30 september 2020 verscheen in de Vlaamse pers een samenvattend bericht over het recentste PISA-rapport 'Effective Policies, Successful Schools', een aanvulling op de driejaarlijkse internationale studie die de wiskundige en wetenschappelijke geletterdheid en de leesvaardigheid test bij de 15-jarigen, die begin december 2019 als een schok door het hele Vlaamse onderwijs ging en een ware wake-upcall inzake de onderwijskwaliteit was. Het huidige aanvullende rapport focust dan weer op verschillende aspecten die 15-jarigen ondervinden op school en brengt die in verband met de leerprestaties.

Een van de opvallendste cijfers in het rapport is dat in dit land zo'n 30,8 procent van de vijftienjarigen minstens één keer is moeten blijven zitten in het lager ofwel in het secundair onderwijs. Daarmee staat dit land op de derde plaats qua aantal zittenblijvers; enkel Colombia en het Groothertogdom Luxemburg hebben een hoger aandeel. In ons geval moet daar meteen de kanttekening bij gemaakt worden dat dit gaat om nationale cijfers, waarbij de percentages van de afzonderlijke gemeenschappen samen werden verwerkt. Met een percentage van 23,2% doet Vlaanderen het beter dan de Franstaligen waar 41,1% van de leerlingen al eens is blijven zitten, maar toch is dit aandeel nog altijd net iets meer dan het dubbele van het OESO-gemiddelde van 11,4%. De bevindingen zijn niet nieuw; al in eerdere PISA-publicaties werd dit probleem gesignaleerd. De laatste jaren is het aantal zittenblijvers in Vlaanderen dan wel iets gedaald, zo blijkt ook uit gegevens van Statistiek Vlaanderen, maar het blijft een werk van lange adem.

Het onderzoek bevestigt voorts de bekende fenomenen die met de problematiek gepaard gaan: zittenblijvers hebben over het algemeen een negatiever beeld over het schoolse leven en ze hebben ook veel minder kans op later studiesucces.

Wat echter ook opvalt, is dat in dit land zittenblijven nauw samenhangt met de sociaal-economische thuissituatie: bij leerlingen afkomstig uit het zogenoemde onderste sociaal-economische kwartiel van onze maatschappij ligt het aandeel zittenblijvers op 58,4%, wat het hoogste cijfer is van alle OESO-landen. Ter vergelijking: bij het bovenste kwartiel is dit slechts 10,3%. Daarmee ligt het verschil in procentpunten tussen de onder- en de top laag op 48,1, wat ook het hoogste is van alle OESO-landen. Ook hier zal natuurlijk het verschil tussen Vlaanderen en Wallonië een rol spelen, maar we weten ook uit eerdere onderzoeken dat in Vlaanderen SES (socio-economische status) een grote voorspeller is van studiesucces.

1. In de media zagen we dat het fenomeen van zittenblijven vrij complex is. Binnen de pedagogie zijn er dan ook zowel voor- als tegenstanders, alsook veel grijsschakeringen, in het debat over de zin van zittenblijven.

Hoe evalueert de minister de bevindingen uit het rapport inzake het hoge aandeel zittenblijvers, alsook het zittenblijven op zich?

2. Welke beleidsmaatregelen zal de minister nemen om dit aandeel verder te doen zakken zonder evenwel te raken aan de kwaliteit van het onderwijs, wat zou zorgen voor een diploma-inflatie? In een eerdere schriftelijke vraag die ik over dit onderwerp stelde^[1], schoof de minister de aangekondigde netoverschrijdende gestandaardiseerde toetsen naar voren als de wonderoplossing voor dit probleem. De vraag is of een betere opvolging door middel van deze toetsen soelaas zal brengen. Want de proeven zullen ongetwijfeld een goed meetinstrument zijn, maar de open vraag blijft of dit effectief zal zorgen voor een onderwijsaanpak op de werkvloer die intellectueel zwakkere leerlingen sterker maakt. Verder is er natuurlijk het belang van het inzetten van voldoende sterke leerkrachten, wat ook een Herculeswerk zal worden om het onderwijs aantrekkelijk te maken voor sterke profielen.

Zijn er evenwel niet meer maatregelen ter zake nodig?

3. Onderwijskundige Machteld Vandecandelaere (KU Leuven) deed een voorstel om te differentiëren inzake evaluatie en remediëring. Zij werpt als denkpiste op om leerlingen niet meer een volledig jaar te laten overzitten als ze bv. in een domein slechter scoren, maar in een ander domein wel goed mee kunnen. Het probleem is dat deze vorm van hypergedifferentieerd onderwijs veel vergt van zowel de individuele leerkrachten als de scholen als organisatie.

a) Hoe evalueert de minister deze denkpiste?

- b) Een andere remedie legt vooral de nadruk op het voorkomen van zittenblijven door sowieso al zeer gedifferentieerd les te geven binnen een klas. Doch dit vereist ook dat de leerkracht voldoende aandacht kan schenken aan de noden van ieder kind, wat gezien de leraar-leerlingratio niet in iedere klas in Vlaanderen even goed mogelijk is.

Acht de minister het nodig extra initiatieven te nemen om deze ratio te verlagen? Moet bv. het systeem van co-teaching nog verder uitgebreid worden?

4. Om tot een mogelijke remedie te komen, is het ook handig om over de grenzen te kijken en good practices uit andere landen te onderzoeken en mutatis mutandis over te nemen.

Is het kabinet van de minister daarmee bezig?

5. Wat de sterke correlatie tussen sociaaleconomische status en zittenblijven betreft, hoe evalueert de minister dit gegeven en welke van de beleidsmaatregelen die uitgevoerd zullen worden, richten zich specifiek op deze problematiek?
6. We weten dat leerlingen uit een minder gunstige sociaaleconomische thuissituatie vaak ook anderstalige allochtonen zijn waar de taalbarrière een grote rol speelt. Hierbij heeft de minister met zijn adagium 'Nederlands, Nederlands, Nederlands' al aangegeven dat hij deze leerlingen en hun ouders zo snel als mogelijk ter tale wil brengen. Maar er zijn binnen deze groep ook zeer veel autochtone Vlamingen bij wie kansarmoede ook een onderwijsarmoede is, die generatie op generatie wordt overgedragen.

Hoe kunnen we deze vicieuze cirkel doorbreken?

^[1] Schriftelijke vraag nr. 296 (2019-2020)

BEN WEYTS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND

ANTWOORD

op vraag nr. 46 van 14 oktober 2020

van **ROOSMARIJN BECKERS**

1. Zoals ik reeds aanhaalde in schriftelijke vraag 296 van 27 januari 2020 beslist een schoolbestuur en een klassenraad autonoom over de evaluatie van leerlingen. Ik heb alle vertrouwen in de deskundigheid en professionaliteit van een klassenraad.

Onderzoek heeft uitgewezen dat overzitten niet altijd in het belang is van een optimale studieloopbaan. Daarom werd de autonomie van de klassenraad recent nog versterkt: bij de toekenning van een B-attest uitgereikt door de delibererende klassenraad vanaf juni 2020 moet de delibererende klassenraad ook steeds een bindend advies geven over overzitten. Wanneer de klassenraad een ongunstig advies geeft voor overzitten, dan moet de leerling naar het hoger leerjaar waarvoor hij niet werd geclausuleerd. Wanneer de klassenraad een gunstig advies geeft voor overzitten, dan moet er door de ouders nog advies ingewonnen worden bij het CLB. Het CLB moet op haar beurt ook een advies geven over overzitten, al is dit niet bindend.

Dit is een belangrijke nieuwe maatregel om het nodeloos zittenblijven tegen te gaan. De delibererende klassenraad kent de leerling en moet bij een B-attest voortaan beslissen of zittenblijven voor die leerling zinvol is of niet.

Om de klassenraad ook alternatieven voor het zittenblijven aan te reiken, zijn er in het voltijds secundair onderwijs verschillende flexibele leerwegen mogelijk. Zo kan het schoolbestuur de klassenraad de toelating geven om een individuele leerling met tekorten voor bepaalde programmaonderdelen in het eerste leerjaar van een graad toch te laten overgaan naar het tweede leerjaar van die graad met de bedoeling in het tweede jaar die tekorten weg te werken. De klassenraad kan in dat geval het oriënteringsattest vervangen door een attest van regelmatige lesbijwoning voor het eerste jaar van de graad.

2. Vanuit de modernisering secundair onderwijs voorziet de regelgeving dat scholen in het eerste leerjaar van de eerste graad minstens vijf en in het tweede jaar van de eerste graad minstens twee lessen differentiatie aanbieden. Deze lessen kunnen worden ingevuld als een verdieping of een remediëring van onderdelen van de basisvorming of als een verdieping in klassieke talen. Op het vlak van klasgrootte en samenstellingen van leerlingengroepen beschikt de school over een volledige autonomie.

Daarnaast zijn de aangereikte alternatieven voor zittenblijven waaronder flexibele leerwegen en herexamens, als ook het gedifferentieerd lesgeven al dan niet via team-teaching zijn verscheidene maatregelen die reeds getroffen worden om het aandeel zittenblijven te doen dalen. Daarbij wordt niet geraakt aan de kwaliteit van onderwijs, maar wordt de kwaliteit net verder versterkt.

3. Het voorstel van onderwijskundige Machteld Vandecandelaere (KU Leuven) is niet nieuw. Zoals vermeld onder vraag 1 biedt de regelgeving reeds de mogelijkheid om op een alternatieve manier om te gaan met zittenblijven. Het overgaan naar het tweede jaar van de graad met tekorten behoort tot de mogelijkheden. Het is de

autonome keuze van de schoolbesturen om deze regels ook effectief toe te passen in hun leerlingenevaluatie.

Vlaamse scholen zijn dan ook heel vrij in hoe ze leerlingen groeperen en lessenroosters samenstellen, dat wordt in het onderzoek van Machteld Vandecandelaere rond flexibele leerwegen¹ onderstreept.

Tevens is er nood aan passende competenties bij leraren. Het onderzoek over de identificatie en analyse van praktijken van gerichte inzet en ontwikkeling van competenties van leraren in de laatste jaren van het lager onderwijs toont aan dat een personeelsbeleid waarin de competenties van leraren gericht ingezet en ontwikkeld worden een belangrijk antwoord bieden op de uitdagingen van de toenemende diversiteit van de leerlingenpopulatie en/of de overgang van het lager naar het secundair onderwijs. Dit onderzoek² beschrijft praktijkvoorbeelden die ingaan op de vak kennis van leraren, de verhoogde vormen van samenwerking en variaties in de taakinfilling van leraren.

Schoolteams kunnen zich op verscheiden manier professionaliseren. Ik noem er hier enkele op:

- Professionaliseringsopportuniteiten aangereikt door de pedagogische begeleidingsdiensten, de lerarenopleidingen en andere gespecialiseerde organisaties. Deze professionaliseringsactiviteiten worden vaak o.m. via KlasCement en de nieuwsbrief 'Klasse op donderdag' kenbaar gemaakt.
- De KULeuven voert een onderzoek uit op de proefprojecten differentiatie. Dit onderzoek heeft als doel enerzijds zicht te krijgen op de differentiatiepraktijken en anderzijds hoe deze praktijken te implementeren. Dit onderzoek zal resulteren in een inspiratiegids, aanbevelingen om de implementatie te ondersteunen en aanknopingspunten voor de verdere professionele ontwikkeling. De verkregen kennis kan zo breder verspreid worden in het onderwijsveld en bijdragen tot verdere professionalisering van leraren(teams). Dit is zeker welkom in tijden van afstandsleren door de coronacrisis.
- Tot slot, zijn er ook veel informele mogelijkheden waarbij scholen van elkaar kunnen leren. Dit door o.m. het delen van inspirerende praktijken, collegiale visitaties, lerende netwerken, lesmateriaal te delen op KlasCement...

Ook rond co-teaching werden reeds verschillende informatieve acties ondernomen. De [inspirerende handleiding](#) die door de onderzoekers werd ontwikkeld, is breed verspreid. Ook Klasse biedt hieromtrent verschillende artikels aan en brengt dit regelmatig onder de aandacht. Op KlasCement kunnen leraren ook informatie en lespakketten vinden die reeds co-teaching omhelzen.

Een school beslist autonoom of ze op team-teaching inzet en hoe ze dit vorm geeft. De bestaande initiatieven blijf ik in de verf zetten, zodat scholen geïnformeerd differentiatie kunnen realiseren binnen hun schoolmuren.

4. De Vlaamse overheid neemt deel aan internationale studies en is betrokken bij verscheidene samenwerkingsverbanden. De informatie die hier verworven en uitgewisseld wordt over beleidskeuzes en de werking van onderwijs in andere landen

¹ Vandecandelaere, M., Van den Branden, N., Vandenbroeck, M., De Fraine, B. (2016) *Flexibele leerwegen in Vlaanderen. Onderzoeksrapport*. KULeuven.

² Struyf, E., Simons, M., Vandervieren, E., Casteleyn, J., Smits, T., Van Mieghem, A. (2016). Identificatie en analyse van praktijken van gerichte inzet en ontwikkeling van competenties van leraren in de laatste jaren van het lager onderwijs. *Onderzoeksrapport*. UAntwerpen.

levert inspiratie om binnen een Vlaamse context maatregelen te treffen. Het zomaar kopiëren van beleidsmaatregelen uit het buitenland doe ik echter niet omdat de onderwijssystemen sterk van elkaar verschillen en we in Vlaanderen naar onze Vlaamse context met haar typische kenmerken moeten kijken om te bepalen of een maatregel al dan niet zinvol kan zijn.

5-6. Voor die leerlingen bij wie de taalvaardigheid Nederlands een barrière kan vormen voor een vlotte schoolloopbaan kan een school binnen het huidig regelgevend kader reeds verschillende taalstimulerende maatregelen nemen.

In het voltijds gewoon secundair onderwijs kan een school ter versterking van het Nederlands bij individuele leerlingen inhaallessen organiseren, de vrije invulling van het complementair gedeelte aanwenden, flexibele leertrajecten organiseren... Het behoort tot de bevoegdheid van de klassenraad om te beslissen of één of meer van deze instrumenten wordt ingezet voor een individuele leerling. Daarnaast is er het instrument van extra verplichte taallessen Nederlands voor leerlingen met onvoldoende kennis van de onderwijstaal. Daarnaast subsidieerde ik recent verscheidene projecten die inzetten op taalstimulerende activiteiten Nederlands in de schoolvakanties en de buitenschoolse opvang.